

UDK 368.81:336.717.22(497.11:4-672EU)
10.5937/TokOsig2504741P

dr Ljubica Pantelić¹

USKLAĐIVANJE ZAKONSKOG OKVIRA SISTEMA OSIGURANJA DEPOZITA U SRBIJI S PRAVNIM TEKOVINAMA EVROPSKE UNIJE

PREGLEDNI NAUČNI RAD

Apstrakt

Zakon o osiguranju depozita usklađivan je sukcesivno od 2008. prvo s Direktivom 94/19/EC, zatim s Direktivom 2009/14/EC, a po njenom ukidanju, i s Direktivom 2014/49/EU. Cilj ovog rada je da čitaocu približi proces usklađivanja zakonskog okvira kojim se uređuje sistem osiguranja depozita u Srbiji s odgovarajućim izvorima prava u Evropskoj uniji. Taj proces biće predstavljen hronološki, uz analizu neposrednih povoda i svrhe koju je zakonodavac nameravao da ostvari. Težište rada biće na najvažnijim odredbama evropskih propisa o osiguranju depozita i mogućnosti njihove primene u Srbiji s obzirom na realno stanje na bankarskom tržištu. Na kraju će biti predstavljen koncept mogućih daljih pravaca unapređenja evropske regulative za upravljanje krizama u bankarskom sistemu.

Ključne reči: osiguranje depozita, Zakon o osiguranju depozita, Direktiva EU o sistemima osiguranja depozita, usklađivanje s evropskim pravnim tekovinama

I Svrha i funkcija sistema osiguranja depozita

Primarni cilj sistema osiguranja depozita jeste da zaštiti vlasnike računa u bankama od gubitaka u slučaju stečaja ili likvidacije banke² (osigurani slučaj).

¹ Agencija za osiguranje depozita, direktorka. imejl: ljubica.pantelic@aod.rs.

Rad primljen: 28. 7. 2025.

Rad prihvaćen: 26. 9. 2025.

² Prema čl. 2 Zakona o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje, i stečaj i likvidacija pokreću se rešenjem nadležnog suda, i to na osnovu rešenja Narodne banke Srbije o ispunjenosti uslova za

U različitim formama, sistemi osiguranja depozita postoje u svim evropskim zemljama i velikoj većini zemalja sveta. Konceptiju i specifične odlike svakog sistema prvenstveno diktiraju ekonomske prilike u datoj jurisdikciji.

Saglasno odredbama Zakona o osiguranju depozita,³ po nastupanju osiguranog slučaja, Agencija za osiguranje depozita započinje isplatu osiguranih deponenata u roku od sedam radnih dana od dana donošenja rešenja suda o pokretanju stečajnog odnosno likvidacionog postupka nad bankom. Sve banke s dozvolom za rad obuhvaćene su sistemom osiguranja i dužne da na ime osiguranja depozita plaćaju tromesečnu premiju u iznosu koji odgovara propisanom procentu (najviše 0,2 odsto kvartalno) ukupnih osiguranih iznosa depozita u banci. Od naplaćenih premija obrazuje se Fond za osiguranje depozita, čija se sredstva ulažu na način propisan Zakonom o osiguranju depozita i internim aktima Agencije za osiguranje depozita (Agencija). Osiguranici (deponenti) ne plaćaju premiju niti s Agencijom stupaju u ugovorni odnos. Treba imati u vidu da nisu zaštićeni svi deponenti banke. Osiguranjem su obuhvaćena fizička lica, preduzetnici, te mikro, mala i srednja pravna lica, dok recimo depoziti velikih pravnih lica, kako su razvrstana u Zakonu o računovodstvu,⁴ ne uživaju zaštitu. Iz sistema osiguranja isključene su i neke druge kategorije deponenata, poput pravnih ili fizičkih lica povezanih s bankom, lica čiji su depoziti nastali pranjem novca ili finansiranjem terorizma i slično. Ukupan osigurani iznos depozita koje jedan klijent čuva u jednoj banci jeste 50.000 evra. U slučaju stečaja ili likvidacije banke, ukoliko je ulog deponenta veći od tog iznosa, deo koji nije pokriven sistemom osiguranja depozita može se naplatiti prilikom deobe stečajne/likvidacione mase banke. Na isti način se, između ostalog, namiruje i sâm Fond za osiguranje depozita, koji ima apsolutni prioritet u naplati potraživanja od banke u stečaju/likvidaciji u odnosu na sve druge poverioce, uključujući i osigurane deponente.

Princip realne subrogacije svojstven je sistemima osiguranja depozita u celom svetu i zapravo predstavlja njihov temelj. Bez subrogacije, tj. zamene poverioca (u ovom slučaju, Agencija nastupa kao poverilac banke u stečaju umesto osiguranih deponenata, ispunivši prethodno obaveze banke prema njima, tj. vrativši im depozite do osiguranog iznosa), sistem osiguranja depozita ne bi uspeo da ispuni jedan od osnovnih ciljeva svog postojanja, a to je očuvanje finansijske stabilnosti kroz garantovanje zaštite osiguranim deponentima.

pokretanje stečajnog odnosno likvidacionog postupka, s tom razlikom što se postupak stečaja može sprovoditi i na predlog likvidacionog upravnika ukoliko utvrdi da imovina likvidacionog dužnika nije dovoljna da podmiri sva potraživanja poverilaca. Drugim rečima, u postupku likvidacije očekuje se da će likvidaciona masa biti dovoljna za pokriće svih obaveza prema poveriocima, dok se u stečajnom postupku nad bankom ili društvom za osiguranje poverioci namiruju procentualno i po isplatnim redovima sve do završne deobe stečajne mase.

³ Zakon o osiguranju depozita – ZOD, *Službeni glasnik RS*, br. 14/15, 51/17, 73/19 i 94/24, čl. 3, 4, 6, 10, 12, 15–17.

⁴ Zakon o računovodstvu, *Službeni glasnik RS*, br. 73/19, 44/21-dr. zakon, čl. 6.

Nosilac osiguranja depozita u Srbiji je Agencija za osiguranje depozita, koja pored te osnovne delatnosti, obavlja i druge poslove, poput organizovanja Fonda za zaštitu investitora i vršenja funkcije stečajnog i likvidacionog upravnika u bankama i društvima za osiguranje. Za obaveze Agencije prema osiguranim deponentima jemči država. Prema klasifikaciji utvrđenoj Baznim principima delotvornih sistema osiguranja depozita Međunarodnog udruženja osiguravača depozita (IADI) i Bazelskog komiteta za superviziju banaka (BCBS), kao osiguravač depozita, Agencija ima mandat isplatne blagajne plus (engl. *paybox plus*),⁵ jer pored isplate osiguranih iznosa, učestvuje i u postupku restrukturiranja banaka, i to pružajući finansijsku podršku izdvajanjem sredstava iz Fonda za osiguranje depozita.

II Usklađivanje domaće regulative s evropskim direktivama o osiguranju depozita

1. Izvori prava u EU i pravni osnov za usklađivanje

Proces usklađivanja domaće regulative s pravnim tekovinama Evropske unije pokrenut je još 2004. godine, pre nego što je Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) stupio na snagu (2013), pa čak i pre nego što ga je Republika Srbija potpisala i ratifikovala (2008). Potpisivanjem SSP-a, Srbija se obavezala na postepeno usklađivanje domaćeg zakonodavstva s pravom EU.⁶

Najviši pravni akt Evropske unije kojim se uređuje funkcionisanje sistema osiguranja depozita pripada korpusu sekundarnog zakonodavstva (engl. *secondary law*) i naziva se Direktivom o sistemima osiguranja depozita. Direktivama se postavljaju obavezujući ciljevi za zemlje članice, koje ih dalje moraju uklopiti u nacionalno zakonodavstvo i svaka za sebe propisati način na koji će biti postignuti.⁷

U procesu harmonizacije domaćeg zakonodavstva s pravnim tekovinama EU, u martu 2015. godine održan je prvi skrining u okviru pregovaračkog poglavlja 9 (danas deo klastera 2 – Unutrašnje tržište), koje je obuhvatalo finansijske usluge. Sâmo pregovaračko poglavlje otvoreno je u junu 2019. Agencija za osiguranje depozita učestvuje u radu Pregovaračke grupe 9 kao jedna od institucija nadležnih za praćenje i usaglašavanje domaćeg zakonodavstva s propisima EU o sistemima za osiguranje depozita.

⁵ International Association of Deposit Insurers (IADI), *Core Principles for Effective Deposit Insurance Systems* (Core Principles), November 2014, dostupno na: <https://www.iadi.org/uploads/cprevised2014nov.pdf> 10. 7. 2025, str. 19.

⁶ Kancelarija za evropske integracije, *Nacionalni program za usvajanje pravnih tekovina Evropske unije*, jul 2014, dostupno na: https://www.mei.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/npaa/npaa_2014_2018.pdf 11. 7. 2025, str. 1.

⁷ Types of legislation, https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/law/types-legislation_en, 11. 7. 2025.

Transpozicija Direktive 94/19/EC Evropskog parlamenta i Saveta od 30. maja 1994. godine⁸ u Zakon o osiguranju depozita počela je još 2008. godine. To je, zapravo, bila prelomna godina u razvoju sistema osiguranja depozita u Srbiji jer je stupanjem na snagu Zakona o izmenama i dopunama Zakona o osiguranju depozita u decembru 2008. obrazovan moderni sistem osiguranja depozita, čija se kredibilnost, između ostalog, ogledala i u visini osiguranog iznosa i obuhvatu zaštićenih kategorija. Početkom 2009. godine usvojene su izmene i dopune Direktive (Direktiva 2009/14/EC od 11. marta 2009), kojima su modifikovani osigurani iznos i rok za početak isplate osiguranih iznosa.⁹ Trenutno je na teritoriji Evropske unije u primeni Direktiva 2014/49/EU od 16. aprila 2014. godine,¹⁰ koja bi u narednom periodu takođe mogla biti predmet izmena i dopuna po završetku javne rasprave o nacrtu novog okvira za upravljanje bankarskim krizama i osiguranje depozita.

Prema Planu za ispunjavanje najvažnijih obaveza iz procesa pregovora o pristupanju Republike Srbije Evropskoj uniji do kraja 2026. godine (donet u aprilu 2025),¹¹ rok za usvajanje izmena i dopuna Zakona o osiguranju depozita u cilju punog usklađivanja s Direktivom iz 2014. godine jeste četvrto tromesečje 2026. godine.

2. Zakonsko uređenje i stanje sistema osiguranja depozita na početku procesa usklađivanja

Iako sistem osiguranja depozita u Srbiji nominalno postoji od 1989. godine, tek 2005. postavljeni su zakonski i operativni temelji savremenog i funkcionalnog sistema. Na osnovu Zakona o osiguranju depozita iz 2005. godine,¹² osiguranjem su bili pokriveni depoziti fizičkih lica do iznosa od 3000 evra, a rok za početak isplate ograničen je na 30 dana od dana otvaranja stečajnog postupka nad bankom. Sve banke su bile obuhvaćene sistemom osiguranja i plaćale su unapred tromesečnu premiju po stopi koja je obezbeđivala adekvatnu kapitalizaciju Fonda za osiguranje depozita (osnovica za obračun premije bila je 22 puta veća nego prethodne godine). Ukupni depoziti fizičkih lica u bankama iste godine porasli su za 76,7 odsto.¹³

⁸ Directive 94/19/EC of the European Parliament and of the Council of 30 May 1994 on deposit-guarantee schemes (Direktiva EU 1994), dostupno na:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:31994L0019> 11. 7. 2025.

⁹ Directive 2009/14/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 2009 amending Directive 94/19/EC on deposit-guarantee schemes as regards the coverage level and the payout delay (Direktiva EU 2009), dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009L0014>, 11. 7. 2025.

¹⁰ Directive 2014/49/EU of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on deposit guarantee schemes (recast) (Direktiva EU 2014), dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0049>, 11. 7. 2025.

¹¹ dostupno na: https://www.mei.gov.rs/upload/documents/pristupni_pregovori/plan_spunjavanje_obaveza_pregovori__2026.pdf 24. 7. 2025, 97

¹² Zakon o osiguranju depozita (ZOD 2005), *Službeni glasnik RS*, br. 61/05, čl. 1–3, 13, 16–17.

¹³ Izveštaj o radu Agencije za osiguranje depozita za 2005. godinu, mart 2006, 12.

Međutim, samo u oktobru 2008. godine, kao posledica globalne finansijske krize, zabeležen je odliv depozita fizičkih lica u bankama od oko osamsto miliona evra.¹⁴ Kako bi se odgovorilo na negativnu tendenciju u kretanju depozita, krajem godine je u hitnoj skupštinskoj proceduri usvojen Zakon o izmenama i dopunama Zakona o osiguranju depozita (ZOD 2008), kojim su promenjeni osnovni parametri sistema i praktično započeto postepeno usklađivanje s odredbama Direktive EU 94/19/EC.

Najvažnije izmene odnosile su se na osigurani iznos i obuhvat osiguranja. Osiguranici više nisu bili samo fizička lica već i preduzetnici, te mala i srednja pravna lica. Osigurani iznos povećan je na 50.000 evra.

U Obrazloženju ZOD-a 2008, kao prvi razlog za donošenje akta navodi se „povećanje osiguranog iznosa zbog potrebe harmonizacije domaćeg zakonodavstva sa zakonodavstvom zemalja u okruženju i zemalja Evropske unije“. Prema proceni navedenoj u Obrazloženju, povećanjem osiguranog iznosa sa 3000 na 50.000 evra po deponentu po banci, osiguranjem depozita bi u celosti bilo pokriveno više od 99 odsto ukupnih deponenata u svim bankama u zemlji. Navodeći razloge za donošenje zakona po hitnom postupku, predlagač ukazuje na aktuelne probleme na finansijskom tržištu i „psihološkim faktorima izazvanu“ potrebu da se obezbedi sigurnost deponenata, a sistem osiguranja depozita prilagodi zemljama u okruženju i Evropskoj uniji. Premda se razlozi za prilagođavanje dalje ne objašnjavaju, pogotovo u pogledu zemalja u okruženju, može se zaključiti da je namera zakonodavca bila i da spreči pojavu regulatornog oportunizma, tj. da demotiviše prenos sredstava u države s povoljnijim uslovima osiguranja depozita, prvenstveno s većim osiguranim iznosom.

Sudeći po kretanju osiguranih depozita neposredno po donošenju ZOD-a 2008. godine, primenjena mera bila je pravovremena i delotvorna s obzirom na to da je već u novembru naredne godine ukupna suma osiguranih depozita u bankarskom sistemu Srbije dostigla nivo s kraja septembra 2008. godine.¹⁵

U vreme donošenja ZOD-a 2008, u Evropskoj uniji je na snazi bila Direktiva 94/19/EC, koja će i sama pretrpeti važne izmene već naredne godine. Propisivala je tek minimalne osnove za usklađivanje s nacionalnim zakonodavstvima.

U njenoj preambuli podseća se da je Evropska komisija krajem 1986. izdala preporuku da sve zemlje članice Evropske unije (tada ih je bilo dvanaest) uvedu sisteme osiguranja depozita, ali se ocenjuje da ta preporuka nije u potpunosti ostvarila željeni rezultat.¹⁶ Zemlje članice se obavezuju da na svojoj teritoriji uspostave sistem

¹⁴ Izveštaj o radu Agencije za osiguranje depozita za 2008. godinu, jun 2009, 4.

¹⁵ Izveštaj o radu Agencije za osiguranje depozita za 2009. godinu, maj 2010, 12.

¹⁶ Mnoge evropske zemlje uvele su sistem osiguranja depozita još pre 1986, ali su razlike među centralnim odlikama tih sistema bile izražene. Tako su, recimo, Nemačka, Francuska i Italija imale privatne sisteme osiguranja depozita na dobrovoljnoj osnovi (učesće u sistemu nije bilo obavezno za sve banke), dok je britanskim sistemom upravljalo državno telo i članstvo u njemu bilo je obavezno. Međutim, britanskim sistemom bilo je osigurano 20.000 funti po principu saosiguranja: državni sistem bi po nastupanju osiguranog slučaja isplatio 75 odsto osiguranog iznosa, dok bi na teret deponenta pao ostatak. U Francuskoj

osiguranja depozita, osim ako već nemaju određene šeme kojima se deponenti štite od gubitka u slučaju stečaja kreditne institucije. Osigurani iznos bio je na nivou od najmanje 20.000 ekija (evra) po deponentu po kreditnoj instituciji, s tim što jurisdikcije u kojima je bio manji od propisanog nisu morale da ga povećavaju ako do početka drugog milenijuma dostigne makar 15.000 ekija. Sami deponenti kao osiguranici ne definišu se posebno, što znači da se Direktivom nijedna kategorija ne isključuje automatski, ali se u preambuli naglašava da zemlje članice mogu izuzeti određene vrste depozita ili deponenata ukoliko smatraju da ne treba da uživaju zaštitu.

Važno je ukazati i na propisanu obavezu kreditnih institucija da svim deponentima pruže potrebne informacije o garantnoj šemi koja ih štiti, kao i o njihovim pravima ukoliko nastupi osigurani slučaj, ali im nije bilo dozvoljeno da članstvo u sistemu osiguranja depozita zloupotrebe u marketinške svrhe. Rok za isplatu osiguranih iznosa bio je tri meseca od dana kad je deponentima onemogućen pristup njihovim sredstvima na računu, s tim da se taj rok mogao produžiti za još tri meseca. U čl. 11 eksplicitno je navedeno da sistemi osiguranja depozita imaju pravo na naplatu potraživanja od stečajnog dužnika u ime deponenata po pravu subrogacije.¹⁷

3. Zakonske reforme u EU i Srbiji podstaknute globalnom finansijskom krizom

Ozbiljni poremećaji na finansijskom i bankarskom tržištu primorali su regulatore širom sveta, pa i u EU i Srbiji, da pruže čvršće i uverljivije garancije korisnicima bankarskih usluga da neće snositi gubitke usled problema u poslovanju kreditnih institucija ni kao deponenti ni kao poreski obveznici.¹⁸ Kako bi u većoj meri internalizovala troškove restrukturiranja banaka, EU je 2014. donela Direktivu o uspostavljanju okvira za oporavak i restrukturiranje kreditnih institucija i investicionih firmi (BRRD),¹⁹

je osigurani iznos bio 400.000 franaka (oko 63.000 američkih dolara), dok je u Italiji bilo osigurano dvesta miliona lira (oko 150.000 američkih dolara) u celosti, a preostali iznos do osamsto miliona lira do 80 odsto. Zanimljiv prikaz razlika između pojedinih evropskih sistema osiguranja depozita i sistema u Japanu i Kanadi daje američki General Accounting Office (GAO) u izveštaju izrađenom po nalogu predsednika Odbora za bankarstvo, stanovanje i urbanizam Senata SAD iz 1991. godine. Dostupno na <https://www.gao.gov/assets/nsiad-91-104.pdf>, 7. 7. 2025, 12–21.

¹⁷ Direktiva EU 1994, Preambula i članovi 3, 7, 9, 10 i 11.

¹⁸ Prema procenama MMF-a, gubici evropskih banaka u periodu od 2007. do 2010. godine dostigli su osam odsto BDP-a EU ili gotovo bilion evra. Evropska komisija je između 2008. i 2012. godine izdvojila skoro šeststo milijardi evra pomoći bankama u vidu dokapitalizacije i drugih mera sanacije. V. Rowe, James: „IMF Survey: Government Borrowing Is Rising Risk to World Financial System“, April 20, 2010, dostupno na: [https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/sores042010a#:~:text=The%20report%20cut%20its%20estimates,\\$2.3%20trillion%2C%20the%20IMF%20estimates,](https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/sores042010a#:~:text=The%20report%20cut%20its%20estimates,$2.3%20trillion%2C%20the%20IMF%20estimates,) 14. 7. 2025.

¹⁹ Directive 2014/59/EU of the European Parliament and of the Council of 15 May 2014 establishing a framework for the recovery and resolution of credit institutions and investment firms (BRRD), dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/59/oj/eng>

predvidevši kompleksan niz instrumenata i mera kojima se sprečava prelivanje gubitaka banaka na deponente, ali i na državni budžet i druge oblike javnih davanja.

U domenu osiguranja depozita, evropska Direktiva iz 1994. dopunjena je i izmenjena u martu 2009. godine. U preambuli Direktive 2009/14/EC o sistemima osiguranja depozita navodi se da je Savet EU oktobra 2008. zaključio da su obnova poverenja u finansijski sektor i njegovo adekvatno funkcionisanje prioritetni zadaci, da se tokom krize pokazalo kako je minimalni iznos pokrića od 20.000 evra nedovoljan i da ga privremeno treba podići na 50.000 evra, s tim da do kraja 2010. godine na nivou EU bude utvrđen na najmanje 100.000 evra. Pored osiguranog iznosa, za deponente je veoma važno i da svojim sredstvima mogu pristupiti relativno brzo po zatvaranju banke. Stoga je rok za isplatu osiguranih iznosa skraćen sa tri meseca na 20 radnih dana, uz mogućnost produženja u vanrednim okolnostima do deset radnih dana.

Članom 12 Direktive iz 2009. Evropska komisija se obavezala da do kraja godine izvesti Evropski parlament i Savet, između ostalog, i o mogućim modelima uvođenja diferencijalnih premija osiguranja depozita (na osnovu procene rizika poslovanja svake banke članice sistema), kao i o potencijalnim koristima i troškovima uspostavljanja jedinstvenog sistema osiguranja depozita na nivou Evropske unije.

Diferencijalne premije osiguranja univerzalno se prepoznaju kao jedan od načina suzbijanja tzv. moralnog hazarda kod banaka. Moralni hazard je negativna posledica svih oblika osiguranja, pa i osiguranja depozita, a svojstven je kako bankama tako i deponentima. Zahvaljujući zaštiti koju im pruža sistem osiguranja depozita, deponenti gube interes da prate poslovanje banaka u kojima čuvaju novac, popušta tržišna disciplina, te banke postaju sklonije rizičnijim plasmanima.²⁰ Diferencijalnim premijama se makar delimično koriguje taj nedostatak jer su banke motivisane da dobiju bolje ocene rizika kako bi plaćale niže premije osiguranja depozita, nezavisno od percepcije njihovih klijenata. Obaveza obračuna diferencijalne premije biće uvedena već 2014, donošenjem nove direktive o sistemima osiguranja depozita, koja se primenjuje i danas.

O perspektivama uvođenja jedinstvenog sistema osiguranja depozita u Evropskoj uniji više reči biće u završnom delu rada.

I srpsko zakonodavstvo reagovalo je na posledice globalne finansijske krize. Već 2010. godine, Narodna skupština usvaja Zakon o izmenama i dopunama Zakona o osiguranju depozita (ZOD 2010), čiji je osnovni cilj „dalje približavanje sistema osiguranja depozita propisima EU i evropskim standardima“,²¹ kao i korigovanje određenih nedostataka odredaba čija se primena u praksi pokazala kao

²⁰ Krstić, B.; Radojičić, J., „Osiguranje depozita kao ex ante i ex post antikrizni mehanizam u bankarstvu“, *Ekonomске teme* br. 4, Univerzitet u Nišu, Ekonomski fakultet, 2012, 537–538.

²¹ Predlog Zakona o izmenama i dopunama Zakona o osiguranju depozita, Obrazloženje, 2010.

problematična. Zakonom iz 2010, međutim, nisu uvedene suštinski važne novine u samom sistemu osiguranja depozita, ali je u prvi plan stavljen potencijal sistema da doprinese očuvanju finansijske stabilnosti u zemlji, što se eksplicitno navodi kao jedan od ciljeva obaveznog osiguranja depozita.

Anticipirajući mogućnost nastanka problema u bankama od sistemskog značaja, koje najčešće nije moguće rešavati isplatom osiguranih iznosa i stečajnim postupkom, zakonodavac je ovim propisom predvideo da se iz Fonda za osiguranje depozita mogu izdvojiti sredstva za finansijsku podršku banci koja preuzima ili kupuje problematičnu banku (u administrativnom upravljanju) kako bi se pokrila razlika u vrednosti njene imovine i obaveza. Kako bi omogućila da posustala banka ostane na tržištu do konačne kupoprodaje (u celosti ili makar delomično) unutar bankarskog sektora, Agencija je mogla da osnuje banku za posebne namene i obavezni početni kapital obezbedi takođe iz Fonda za osiguranje depozita.

Nosiocima finansijske stabilnosti (Narodnoj banci Srbije, Ministarstvu finansija i Agenciji) omogućeno je da, po potrebi, sami procene da li je potrebno povećati osigurani iznos ili proširiti obuhvat osiguranih kategorija deponenata kako bi im se u određenom periodu obezbedila veća zaštita (čl. 4, st. 2 ZOD 2010). Veoma je bitno i to što je uvedena i mogućnost da Agencija samostalno utvrđuje premiju osiguranja na osnovu ukupnog stanja rizika u banci (čl. 9, st. 2 ZOD 2010). Kako bi Agencija stekla jasniju sliku o stanju depozita i ispravnije procenjivala izloženost Fonda, banke su od tada u obavezi da dostavljaju mesečne izveštaje o ukupnim i osiguranim depozitima, a Agencija može proveriti njihovu tačnost neposrednim uvidom u dokumentaciju banke.

Od posebne je važnosti i odredba kojom se predviđa obavezna razmena informacija između Agencije i Narodne banke Srbije, kao supervizora banaka, što obuhvata i blagovremeno obaveštavanje o preduzetim merama u postupku kontrole boniteta i zakonitosti poslovanja banaka. Najzad, kredibilnost sistema osiguranja depozita dodatno je pojačana i utvrđivanjem izvora za pribavljanje dopunskih sredstava u slučaju da ih u Fondu nema dovoljno za ispunjavanje zakonske obaveze.

Drugim rečima, iako izmenama i dopunama ZOD-a 2010. godine nije došlo do većih modifikacija sistema, pa ni do osetnijeg približavanja evropskim standardima, nove odredbe bitno su doprinele izraženijoj fleksibilnosti u reagovanju na potencijalne krize, proširile su obuhvat mera koje se mogu preduzeti u fazi kad se banka može restrukturirati i, što je još značajnije, omogućile su razmenu i akumulaciju odgovarajućih podataka na osnovu kojih se sistem može blagovremeno pripremiti za slučaj krize. Time su, između ostalog, obezbeđeni uslovi za drastično skraćenje roka za početak isplate osiguranih iznosa, koje će uslediti 2015. godine.

4. Oblikovanje savremenih sistema osiguranja depozita od 2014. godine do danas

a. Zakon o osiguranju depozita iz 2015. godine

Srpska privreda je 2014. godine ušla u recesiju treći put u šest godina, delom i zbog posledica katastrofalnih poplava u maju iste godine. Stopa nezaposlenosti dostigla je 18 odsto radno sposobnog stanovništva, a javni dug porastao na 70 odsto BDP-a. Bez sveobuhvatne promene javnih politika, situacija je bila neodrživa, uz izglede za privrednu stagnaciju.²²

Bankarski sektor se oporavljao posle ozbiljnog potresa koji je izazvalo zatvaranje pet banaka između 2012. i 2014. godine, pri čemu je Fond za osiguranje depozita bio ispražnjen i dodatno opterećen obavezom prema Svetskoj banci i Evropskoj banci za obnovu i razvoj po osnovu kredita, odnosno obezbeđenja sredstava iz predostrožnosti. Obaveze prema državi izmirene su već do kraja 2015. godine, kada je obustavljena i naplata vanrednih premija od banaka. Na saniranje bankarske krize iz Fonda je izdvojeno više od 350.000.000 evra.

Iste godine usvojen je set finansijskih zakona, među kojima je bio i Zakon o osiguranju depozita (ZOD 2015). Iako nije doneo veće novine u uređenju sistema osiguranja depozita, doprineo je zaokruživanju institucionalne i organizacione arhitekture budućeg okvira za restrukturiranje banaka, u najvećoj meri usaglašenog s Direktivom o oporavku i restrukturiranju kreditnih institucija i investicionih firmi (Direktiva 2014/59/EU ili BRRD) u delu koji se odnosi na banke.²³ Direktiva BRRD postavila je na nove temelje postupanje prema problematičnim bankama koje imaju sistemski značaj ili su suviše velike da bi se njihovi osigurani deponenti mogli isplatiti iz postojećih fondova.

Postupak restrukturiranja banaka, opisan pretežno u Zakonu o bankama iz 2015. godine, podrazumevao je uvođenje čitavog niza instrumenata u slučaju problema u sistemski važnim bankama ili kada bi se samim restrukturiranjem postiglo više nego sprovođenjem stečaja ili likvidacije.²⁴ Za postupak restrukturiranja nadležna je Narodna banka Srbije, kojoj su na raspolaganju mere i instrumenti za blagovremeno i efikasno postupanje u slučaju da je restrukturiranje problematične banke u javnom interesu. Dok se u Zakonu o bankama precizno propisuju uslovi pod kojima se za potrebe restrukturiranja mogu izdvojiti sredstva iz Fonda za osiguranje depozita (prvenstveno u članu 128h), ZOD 2015 sadržao je samo jednu odredbu

²² International Monetary Fund, *Republic of Serbia: Letter of Intent, Attachment I. Memorandum of Economic and Financial Policies*, „Recent Economic Developments and Outlook“, 6 February 2015, str. 3, dostupno na: <https://www.imf.org/external/np/loi/2015/srb/020615.pdf>, 16. 7. 2025.

²³ BRRD reguliše restrukturiranje kreditnih institucija i investicionih društava.

²⁴ Zakon o bankama, Službeni glasnik RS, 14/2015, čl. 128ž, st. 3.

koja se odnosila na obaveze Fonda u postupku restrukturiranja (čl. 6, st. 3, tačka 2)). Ukratko, sredstva Fonda se mogu upotrebiti za restrukturiranje banke ukoliko njeni deponenti i dalje mogu slobodno raspolagati novcem na svojim računima. Ukupan iznos tih sredstava ne može biti veći od onog koji bi se iz Fonda isplatio za izmirenje obaveza prema osiguranim deponentima po otvaranju stečajnog ili likvidacionog postupka, a svakako ne može preći polovinu ciljnog iznosa Fonda, propisanog Zakonom o osiguranju depozita (u 2015. godini, bio je ograničen na pet odsto osiguranih depozita, a od 2019. godine na 7,5 odsto ukupnih osiguranih iznosa).²⁵ U slučaju otvaranja stečaja ili likvidacije nad bankom po okončanju postupka restrukturiranja, Fond za osiguranje depozita ima pravo na prioritarno namirenje iz stečajne ili likvidacione mase po osnovu finansiranja restrukturiranja, ukoliko je u njemu učestvovao.²⁶ Obezbeđivanje sredstava za restrukturiranje banaka iz fondova za osiguranje depozita pod tim uslovima dozvoljeno je i Direktivom 2014.

b. Direktiva 2014/49/EU

Direktiva iz 2009. godine doneta je kao odgovor na finansijsku krizu, korijujući neke od osnovnih elemenata osiguranja depozita kako bi učvrstila poverenje deponentata i osujetila panično povlačenje novca iz banaka. Nova Direktiva 2014/49/EU (Direktiva 2014), s druge strane, predvidela je opsežnu reformu sistema osiguranja depozita na nivou EU kako bi stvorila predvidljivu, visokousklađenu i funkcionalnu mrežu sistema osiguranja depozita, ali bez ambicije da ih zameni jedinstvenim sistemom za teritoriju EU.²⁷ S obzirom na to da su prethodne direktive propisivale tek minimalnu harmonizaciju, evropski sistemi bili su krajnje heterogeni kako u pogledu arhitekture, finansiranja i upravljanja, tako i po važnim odlikama poput visine osiguranog iznosa, obuhvata pokrića, vrsta osiguranih računa i roka za početak isplate.²⁸

Kao prvo, po Direktivi 2014, nijedna kreditna institucija u državi članici EU ne može primati depozite ako nije deo zvanično priznatog sistema osiguranja depozita. Da bi se proverila adekvatnost i operativna spremnost sistema da reaguje u osiguranom slučaju, svi sistemi u EU podležu obaveznim periodičnim stres-testovima, koji se organizuju najmanje jednom u tri godine, i to počev od sredine 2017.

²⁵ Pod osiguranim depozitom podrazumeva se depozit obuhvaćen sistemom osiguranja, nezavisno od visine sredstava na računu, dok je osigurani iznos definisan kao deo osiguranog depozita do nivoa pokrića od 50.000 evra. Prema Direktivi EU iz 2014. godine, osnovicu za obračun premija i ciljnog iznosa Fonda predstavljaju upravo osigurani iznosi depozita. Usaglašavanje s tim odredbama Direktive postignuto je izmenama i dopunama Zakona o osiguranju depozita iz 2019. godine.

²⁶ Zakon o stečaju i likvidaciji banaka i društava za osiguranje, *Službeni glasnik RS*, br. 14/15, čl. 19, st. 1, tačka 6).

²⁷ Payne, Jennifer: „The Reform of Deposit Guarantee Schemes in Europe“, *European Company and Financial Law Review*, Volume 12, Issue 4, De Gruyter, 2015, 553.

²⁸ European Commission, MEMO/14/296, 15. april 2014, dostupno na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/memo_14_296, 15. 7. 2025.

Direktivom 2014 nije promenjen osigurani iznos, koji je od početka 2011. utvrđen na sto hiljada evra, uračunavajući i dospelu kamatu. Osigurane kategorije takođe su ostale iste, a to su fizička i pravna lica uz određene izuzetke, poput finansijskih institucija i državnih organa, za koje se podrazumeva da imaju lakši pristup drugim izvorima finansiranja i da su u stanju da procene rizik poslovanja banke depozitara. S druge strane, uvodi se mogućnost privremeno većeg pokrića (u trajanju do najviše 12 meseci) u slučaju prodaje nepokretnosti ili nekog drugog jedinstvenog životnog događaja (dobitak nasleđstva, otpremnine i slično).

Do 1. januara 2024. godine, rok za početak isplate osiguranih iznosa sukcesivno je skraćivan sa 20+10 na sedam radnih dana. Objašnjavajući tehničke i organizacione promene koje će to omogućiti, Evropska komisija podsetila je da u Sjedinjenim Državama isplata počinje i završava se za nekoliko dana, a u Velikoj Britaniji za najviše jednu sedmicu. Kako bi to bilo izvodljivo i u drugim članicama EU, Direktivom iz 2014. propisana je obaveza institucija za nadzor poslovanja banaka da blagovremeno upozore osiguravače depozita na potencijalno rizične situacije u bankama, ali i obaveza samih banaka da svoju evidenciju o depozitnoj bazi i kretanju osiguranih depozita organizuju tako da bude kompatibilna sa informacionim sistemima osiguravača depozita.²⁹ Skraćanju rokova doprineće i eliminacija netiranja iz obračuna osiguranih iznosa, što znači da osigurani iznos koji se isplaćuje deponentu više neće biti umanjivan za iznos koji deponent duguje banci. Sve navedene mere kumulativno će doprineti unapređenju operativne pripravnosti sistema da promptno reaguje u slučaju potrebe.

S obzirom na to da je uspešnost sistema osiguranja depozita u odbrani finansijske stabilnosti direktno srazmerna stepenu informisanosti građana o njegovim prednostima i obimu pokrića, Direktivom 2014 utvrđena je obaveza banaka da obaveštenje o visini osiguranog iznosa i podatke o nadležnom osiguravaču depozita dostavlja deponentima uz izvode s računa, kao i da im najmanje jednom godišnje šalje informatore o osiguranju depozita.

Novom Direktivom definisan je i način finansiranja fondova za osiguranje depozita, te njihov ciljni obim. Sredstva fonda akumuliraju se naplatom doprinosa *ex ante* (pre nastupanja osiguranog slučaja), pri čemu, po potrebi, postoji i mogućnost naplate vanrednih doprinosa, pozajmica od drugih evropskih osiguravača depozita ili od trećih lica (javnih ili privatnih). Minimalni ciljni iznos fonda utvrđen je na 0,8 odsto ukupnih osiguranih iznosa, a treba ga dostići do 2024. godine (u slučaju isplate, može se produžiti za najviše četiri godine).

Osnovicu za obračun doprinosa (ili premija) banaka čine ukupni osigurani iznosi, ali i stepen rizika svake banke ponaosob. Smernice za obračun doprinosa po Direktivi daje Evropska bankarska agencija (EBA), uključujući računsku formulu,

²⁹ *Ibid.*

konkretno pokazatelje, klasifikaciju rizika i slično, s tim što osiguravači depozita mogu da koriste i drugačiju metodologiju, saglasno pravilima u sopstvenim jurisdikcijama.

Sredstva fonda za osiguranje depozita primarno se koriste za isplatu osiguranih iznosa, ali mogu se upotrebiti i za primenu alternativnih mera u banci kako bi se sprečila njena nesolventnost (ukoliko je osiguravač depozita nadležan za njihovu primenu), kao i u postupku restrukturiranja banke, uz odgovarajuća ograničenja.

Najzad, Direktiva se bavi i saradnjom među osiguravačima depozita u EU u slučaju stečaja banke s filijalama u drugim članicama Unije. Osnovno pravilo je da deponente inostrane filijale isplaćuje osiguravač u istoj državi u ime matičnog osiguravača depozita i po njegovim instrukcijama. Matični osiguravač depozita dužan je da pre planirane isplate doznači potrebna sredstva i naknadno izmiri sve ostale troškove u vezi s isplatom osiguranih iznosa.³⁰ Kako bi unapred regulisali međusobne odnose i, u perspektivi, uštedeli vreme, osiguravači depozita u EU i šire preventivno zaključuju bilateralne i multilateralne sporazume.

v. Neusklađeni elementi sistema u EU i Srbiji

Uprkos tome što je ZOD 2015 (naročito s izmenama i dopunama iz 2019. godine) dostigao visok stepen usaglašenosti s Direktivom 2014, identifikovane su i određena razmimoilaženja.³¹ U nastavku ćemo razmotriti samo najznačajnije nepodudarnosti.

1) Osigurani iznos

Članom 6 Direktive 2014 osigurani iznos po deponentu po banci utvrđen je na sto hiljada evra, dok je u Srbiji još 2008. godine maksimum pokriva za jedno osigurano lice po banci ograničen na 50.000 evra.

Kao razlog da se pokriće širom EU ustanovi upravo na sto hiljada evra, u preambuli Direktive iz 2014. navodi se da je to razumno rešenje, imajući u vidu, s jedne strane, potrebu da najveći deo depozita u nacionalnim sistemima bude zaštićen, a s druge strane, troškove popune fondova za osiguranje depozita.³² Prema već pomenutim Baznim principima delotvornih sistema osiguranja depozita, pokriće (u smislu iznosa i obuhvata) treba da bude ograničeno i dovoljno kredibilno da u isti mah spreči i panično povlačenje depozita iz banaka i slabljenje tržišne discipline. Pokriće treba da bude definisano tako da u punoj meri bude osigurana velika većina deponenata, ali da znatan deo vrednosti samih depozita ostane bez zaštite.³³

³⁰ Direktiva EU 2014, Preambula i članovi 2, 4, 5, 7, 10–16.

³¹ Kancelarija za evropske integracije Vlade Republike Srbije, *Nacionalni program za usvajanje pravnih tekovina Evropske unije – druga revizija*, dostupno na https://www.mei.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/npaa/NPAA_2016_revizija_srp.pdf, 17. 7. 2025, str. 396–7.

³² Direktiva EU 2014, Preambula, tačka 21).

³³ Core Principles, Principle 8 – Coverage, Essential Criteria 2, 27.

Detaljnije uputstvo nude Proširene smernice za utvrđivanje pokrića, takođe u izdanju IADI, po kojima osigurani iznos, između ostalog, treba da omogući punu zaštitu 90–95 odsto deponenata, i to samo u odsustvu velikih odstupanja u veličini depozita u bankarskom sistemu.³⁴ Sistemom osiguranja depozita (s nivoom pokrića od 50.000 evra) u potpunosti je pokriveno više od 99 odsto deponenata fizičkih lica i preduzetnika.³⁵ Shodno tome, moglo bi se zaključiti da je osigurani iznos u Srbiji adekvatan i dovoljan za uslove domaćeg bankarskog tržišta, te se može očekivati da će taj važan parametar sistema biti promenjen tek po pristupanju Srbije Evropskoj uniji, odnosno do isteka roka za puno usklađivanje propisa o osiguranju depozita s evropskim.

2) Osigurane kategorije deponenata

Direktiva 2014 definiše deponenta kao vlasnika depozita. (čl. 2, tačka 6), ali su iz sistema osiguranja izuzeti depoziti kreditnih i finansijskih institucija, društava za osiguranje, penzijskih fondova, investicionih firmi i državnih organa (osim lokalnih organa s godišnjim budžetom manjim od pola miliona evra), kao i depoziti nastali u vezi s pranjem novca. (čl. 2, st. 1, tačka 6) i čl. 5). U Preambuli (tačka 31)) pojašnjava se da pojedine kategorije deponenata ne treba da uživaju zaštitu sistema osiguranja depozita, a naročito finansijske institucije ili državni organi, s izuzetkom lokalnih, kao što je već pomenuto. Ističe se, međutim, da preduzeća koja se ne bave primarno finansijskim poslovima ne treba isključivati iz osiguranja, nezavisno od njihove veličine.

Prema ZOD-u 2015, osigurani su depoziti fizičkih lica, preduzetnika, mikro, malih i srednjih pravnih lica, a isključuju se depoziti lica povezanih s bankom, depoziti koji glase na šifru ili donosioca, depoziti nastali pranjem novca ili kao posledica finansiranja terorizma, te depoziti velikih pravnih lica, državnih organa i organizacija, organa autonomne pokrajine ili organa jedinice lokalne samouprave, malih investitora i stečajnih i likvidacionih masa. Isključeni su i depoziti položeni kao sredstvo obezbeđenja ako je iznos na taj način obezbeđenih potraživanja banke prema deponentu jednak iznosu tog depozita ili veći od njega. (čl. 2, st. 1, tačka 6)).

Na samom isteku 2015. godine, ukupna izloženost Fonda za osiguranje depozita prema velikim pravnim licima, kad bi ona bila obuhvaćena osiguranjem depozita, iznosila bi 66.000.000 evra, dok je stvarna izloženost Fonda prema osiguranim kategorijama dostigla više od devet milijardi evra.³⁶ Osiguranje velikih pravnih lica ne bi predstavljalo nesrazmerno veliko finansijsko opterećenje za Fond niti značajniji operativni izazov za Agenciju ili njene informacione sisteme, što znači da će do ulaska Srbije u EU relevantne zakonske odredbe biti promenjene u cilju pune

³⁴ IADI, *Enhanced Guidance for Effective Deposit Insurance Systems: Deposit Insurance Coverage*, str. 4, 2013, dostupno na: https://www.iadi.org/uploads/IADI_Coverage_Enhanced_Guidance_Paper.pdf, 17. 7. 2025.

³⁵ Agencija za osiguranje depozita, Izveštaj o radu za 2024. godinu, februar 2025, 21.

³⁶ Agencija za osiguranje depozita, Izveštaj o radu za 2015. godinu, april 2016, 39.

harmonizacije. U ovom trenutku, međutim, s obzirom na to da velika pravna lica imaju pristup raznovrsnijim izvorima finansiranja i više resursa da samostalno prate stepen rizika u poslovanju banke kojoj poveravaju svoja sredstva, njihovo isključenje iz osiguranih kategorija ima opravdanja u vidu mere suzbijanja moralnog hazarda.

3) Obračun premija osiguranja na osnovu rizika poslovanja u bankama

Naplata diferencijalnih premija na bazi rizika takođe je mera kojom se smanjuje moralni hazard. Prema Direktivi 2014, obračun diferencijalnih premija je pravičniji i podstiče banke da primenjuju manje rizične modele poslovanja (Pre-ambula, tačka 36). Kako bi se obezbedila dosledna primena sistema diferencijalnih premija širom EU, smernice za pripremu metodologije za obračun premije na bazi rizika izrađuje Evropska bankarska agencija. Smernice sadrže obračunsku formulu, specifične pokazatelje, kategorije rizika, skale za primenu odgovarajućih pondera i slično. Revizija smernica obavlja se na pet godina, počev od 2017. (čl. 13).

Mogućnost uvođenja premija na bazi rizika u Srbiji uvedena je u Zakon o osiguranju depozita 2019. godine, te bi se moglo reći da je harmonizacija načelno izvršena. Međutim, ona podrazumeva ne samo uključivanje odredaba evropskih propisa u domaće, nego i njihovo sprovođenje i primenu. Kad se govori o sprovođenju, Agencija za osiguranje depozita usvojila je metodologiju obračuna diferencijalne premije na osnovu podataka koje dobija od Narodne banke Srbije, što je važan korak ka konačnoj primeni propisa. Ipak, metodologija do danas nije primenjena, te se očekuje da i taj element harmonizacije u bliskoj budućnosti bude ispunjen.

4) Privremeno visoki saldo na računu

Prema članu 6(2) Direktive EU iz 2014, depoziti nastali kao rezultat kupoprodaje nekretnine za lično stanovanje, naplate štete od osiguranja ili određenih vrsta odštete, te kao posledica nekog jedinstvenog životnog događaja (poput sklapanja braka, razvoda, penzionisanja, ostavinske rasprave, gubitka posla i slično) uživaju viši nivo zaštite od sto hiljada evra u vremenskom rasponu od tri meseca do godinu dana.

Zakon o osiguranju depozita ne predviđa takve izuzetke, a odgovarajuće dopune morale bi biti unete najkasnije do dana kada Srbija postane članica Evropske unije.

III Savremeni pravci razmišljanja o osiguranju depozita u EU

Najranije od globalne finansijske krize, na različitim platformama u Evropskoj uniji razmatra se mogućnost stvaranja panevropskog sistema osiguranja depozita. U novembru 2015. Evropska komisija predložila je da se osnuje takav sistem (EDIS) u zemljama evrozone, koji bi zapravo kompletirao Bankarsku uniju, uspostavljenu godinu dana ranije. Bilo je predviđeno da se uvede postepeno, u tri faze od 2017.

do 2024, te da pored jedinstvenog mehanizma kontrole poslovanja banaka (engl. *Single Supervisory Mechanism* – SSM) i jedinstvenog mehanizma za restrukturiranje banaka (engl. *Single Resolution Mechanism* – SRM), postane jedan od nosilaca stabilnosti evropske ekonomske i monetarne unije. Ipak, tokom godina nije postignut napredak u sprovođenju te inicijative.

U međuvremenu, bankarska kriza u SAD tokom 2023. godine podstakla je na dalje razmatranje mogućnosti uređenja tog pitanja u EU. U aprilu iste godine, Evropska komisija predložila je izmenu zakonskog okvira za upravljanje krizama u bankarskom sistemu i osiguranje depozita unutar EU (Direktiva BRRD, Direktiva 2014 i Uredba o jedinstvenom mehanizmu za restrukturiranje banaka). Ciljevi tog predloga bili su povećanje stepena zaštite deponenata u slučaju zatvaranja banke, usaglašavanje primene mera u procesu restrukturiranja širom EU i stvaranje mogućnosti da se mere restrukturiranja primenjuju i na bankama male i srednje veličine.

Krajem juna 2025. godine, Savet EU i Evropski parlament postigli su dogovor o reformi seta propisa kojima se uređuju upravljanje bankarskim krizama i osiguranje depozita, što, po njihovoj oceni, predstavlja korak bliže upotpunjavanju Bankarske unije.³⁷ Najveću novinu u aktuelnom nacrtu izmena i dopuna relevantnih direktiva predstavlja mogućnost da se sredstva fondova za osiguranje depozita koriste za obezbeđivanje kapaciteta malih i srednjih banaka za pokriće gubitaka i dokapitalizaciju kako bi ispunile minimalni zahtev za kapitalom i podobnim obavezama. Dok aktuelni zakonski okvir za upravljanje krizama podrazumeva primenu mera restrukturiranja samo na sistemski važne i velike banke, to znači da se nad srednjim i manjim bankama pokreće postupak stečaja praćen isplatom osiguranog iznosa ukoliko nemaju mogućnost da pokriju potencijalne gubitke. S druge strane, banke koje od obaveza uglavnom imaju samo depozite i ne pozajmljuju sredstva na tržištu kapitala ponekad teško mogu da ispune te uslove. Predloženim izmenama i dopunama direktiva otvorile bi se nove mogućnosti za male i srednje banke, pri čemu bi osiguravač depozita mogao da proceni stepen ekonomičnosti obe opcije (pružanje finansijske podrške restrukturiranju u odnosu na stečaj i isplatu osiguranih iznosa).

Ostali predlozi mahom se odnose na preciziranja ili dopunu postojećih odredbi: da se proširi krug državnih organa pokrivenih osiguranjem, da se u privremeno visoki saldo uvrste i depoziti namenjeni kupoprodaji nepokretnosti do 2.500.000 evra (Direktiva 2014 priznaje samo depozit nastao kao rezultat kupoprodaje), da se ograniči rok u kom se osigurani iznosi mogu preuzeti i slično.

³⁷ Council of the European Union: „Bank resolution: Council and Parliament strike deal to strengthen the EU crisis management framework“ (saopštenje za javnost), 25. jun 2025, dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/06/25/bank-resolution-council-and-parliament-strike-deal-to-strengthen-the-eu-crisis-management-framework/>, 18. 7. 2025.

IV Zaključak

Zakonski okvir kojim se u Srbiji uređuje sistem osiguranja depozita usaglašen je s evropskom Direktivom iz 2014. godine po duhu, ciljevima i većini pojedinosti. Neusklađena je ona materija koja je u ovom trenutku ili teško primenljiva ili ne odgovara realnoj situaciji na bankarskom tržištu prema proceni nosilaca finansijske stabilnosti. Nije retkost da zemlje kandidati svoje propise iz domena osiguranja depozita u potpunosti usaglasе s evropskim tek neposredno po pristupanju Evropskoj uniji (npr. Hrvatska).

U ovom radu pokušali smo da pokažemo kako je dalje usaglašavanje poželjno i neophodno i to ne samo radi ispunjavanja ciljeva definisanih u SSP-u, već i zbog toga što bi nove odredbe predstavljale korak napred u razvoju domaćeg sistema. Uprkos tome, uvek je potrebno sagledati svrsishodnost svake planirane promene. To se prvenstveno odnosi na povećanje osiguranog iznosa i proširenje obuhvata zaštićenih lica, imajući u vidu i druge međunarodne standarde, poput Baznih principa delotvornih sistema osiguranja depozita. Iako se percepcija uloge sistema osiguranja depozita naglo promenila posle globalne finansijske krize i potonjih potresa na bankarskim tržištima širom sveta, ne treba smetnuti s uma da pomeranje težišta na zaštitu finansijske stabilnosti nauštrb suzbijanja moralnog hazarda može imati ozbiljne posledice. U tom smislu, Srbija ima prostora da do priključenja Evropskoj uniji pažljivo razmotri sve mogućnosti harmonizacije s relevantnim izvorima prava imajući u vidu interese i potencijalne koristi svih zainteresovanih strana na sopstvenom tržištu.

Literatura

- Council of the European Union: „Bank resolution: Council and Parliament strike deal to strengthen the EU crisis management framework“, 25. jun 2025, dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/06/25/bank-resolution-council-and-parliament-strike-deal-to-strengthen-the-eu-crisis-management-framework/>, 18. 7. 2025.
- International Association of Deposit Insurers (IADI), *Core Principles for Effective Deposit Insurance Systems* (Core Principles), <https://www.iadi.org/uploads/cprevised2014nov.pdf> November 2014.
- International Association of Deposit Insurers (IADI), *Enhanced Guidance for Effective Deposit Insurance Systems: Deposit Insurance Coverage*, https://www.iadi.org/uploads/IADI_Coverage_Enhanced_Guidance_Paper.pdf, 2013.
- Kancelarija za evropske integracije, *Nacionalni program za usvajanje pravnih tekovina Evropske unije*, Beograd, jul 2014.

- Krstić, B., Radojičić, J., „Osiguranje depozita kao *ex ante* i *ex post* antikrizni mehanizam u bankarstvu“, *Ekonomске teme* br. 4, Univerzitet u Nišu, 2012, str. 535–554.
- Payne, J., „The Reform of Deposit Guarantee Schemes in Europe“, *European Company and Financial Law Review*, Volume 12, Issue 4, De Gruyter, 2015, str. 539–562.
- Rowe, James: „IMF Survey: Government Borrowing Is Rising Risk to World Financial System“, April 20, 2010